

LBRIS

We know
books

Mireille Disdero

16 ans et des poussières

16 ani și un pic

Ediție bilingvă

Traducere din limba franceză
de Diana Morărașu

forteen | 2023

*Dans une cité, perchée comme un nid d'aigle au-dessus
de Marseille, vivent tragiquement des familles venues de tous les
horizons de la Méditerranée : Italiens, Espagnols, Arabes,
Arméniens... et Français de souche.*

À propos de ROBERT GUÉDIGUIAN,
L'argent fait le bonheur, 1992

„Într-o mahala cocoțată ca un cuib de vulturi
deasupra Marsiliei, duc o existență tragică familii venite
din toate cele patru colțuri ale Mediteranei: italieni,
spanioli, arabi, armeni... și francezi pur-sânge.“

Despre filmul lui ROBERT GUÉDIGUIAN,
L'argent fait le bonheur (1992)

Notre chienne de vie

Hier, en bas de l'immeuble, un chien noir s'est fait écraser. Le museau caché sous les pattes, il est mort au milieu des poubelles.

Depuis, personne n'a pensé à l'enlever ou à le pleurer, car celui qui pleure n'est pas d'ici.

En rentrant du collège, les nerfs grillés par la chaleur de cette fin de mois de juin, je me suis arrêtée et je l'ai observé en pleine lumière. J'ai frissonné comme si c'était l'hiver mais sans le froid. Il restait de la douceur sur son pelage, quelque chose de tendre qui allait disparaître. L'eau a dégouliné de mes yeux, qui fixaient la mort du chien. Rien à voir avec les larmes.

Enzo, qui marchait devant, est revenu sur ses pas. Il m'a essuyé la joue avec sa manche à l'odeur de savon de Marseille et a passé sa main devant mes paupières, plusieurs fois, pour arrêter l'hémorragie ou comme s'il se trouvait en présence d'une demeurée. Il m'a secoué l'épaule en me lançant :

— Eh, Shayna, ne perds pas de temps, c'est juste un chien... Un pitbull, en plus. Vivant, il t'aurait arraché un morceau ou même peut-être tout le bras, vu la couleur de ton prénom. Tu viens ?

— Mon prénom n'a pas de couleur, il est en noir et blanc ; il n'a pas de sens non plus. Ma mère me l'a tatoué sur l'état civil mais je ne suis pas beurette.

Je pointe mon index vers le chien :

— Qui a fait ça, Enzo ?

Viața noastră de câine

Ieri, în fața blocului, un câine negru a fost călcat de mașină. A murit între pubele, cu botul ascuns sub labe.

De atunci, nimănui nu i-a dat prin cap să-l ia de acolo sau să-l plângă, căci prin partea locului oamenii nu plâng.

Când m-am întors de la școală, cu nervii prăjiți de căldura acestei zile de sfârșit de iunie, m-am oprit și m-am uitat la el în lumina zilei. M-am cutremurat, ca și cum ar fi fost iarnă, o iarnă fără frig. Blana lui își păstrase moliciunea, mai era în el ceva duios, ceva care avea să dispară. Din ochii mei care contemplau moartea câinelui a țâșnit apă. Nu aveam nimic de-a face cu lacrimile.

Enzo, care o luase înainte, s-a întors. M-a șters pe obraz cu mâneca lui cu miros de săpun de Marsilia și și-a trecut de mai multe ori palma peste pleoapele mele ca pentru a opri hemoragia sau ca și cum s-ar găsi dinaintea unei țicnite. M-a zgâlțâit de umeri și mi-a zis:

— Hai, Shayna, nu mai pierde vremea, e doar un câine... Și pitbull, pe deasupra. Dacă mai trăia, ar fi smuls o halcă din tine sau chiar tot brațul, dată fiind nuanța din numele tău. Vii?

— Prenumele meu nu are nicio nuanță, e alb-negru; nici sens nu are. Mama mi l-a trântit pe certificatul de naștere, dar nu sunt arăboaică.

Arăt cu degetul spre câine:

— Cine a făcut asta, Enzo?

— C'est Rox Man, avec sa bande. Ces derniers jours, on les a vus courser des chiens, des chats, et même des enfants avec une voiture qu'il aurait empruntée à La Joliette, près du métro et à l'heure de pointe ! Il s'en vante. Et toi, si tu étais beurette, ton père et tes frères te surveilleraient comme le ketchup sur les frites, et ta main dans la mienne, ça n'existerait pas. Tu comprends ?

— Hum ! S'en prendre aux innocents, c'est facile. Rox Man ne risque rien. Il me fait peur, Enzo. J'ai mal au cœur...

Il pose fermement sa main sur mon épaule et reprend :

— Aucune raison de trembler. Laisse tomber, Shayna. Viens. C'était pas ton chien. T'as pas de chien. Tu n'en as jamais eu, ta mère les déteste, et puis ils mordent, ils ont toujours faim. Ça coûte. Vous n'avez pas les moyens d'en entretenir un.

— Non. Avec ma mère, jamais je n'ai pu. Mais maintenant, celui-là, l'écrasé, il l'est devenu. C'est le mien.

Enzo a haussé les épaules en secouant la tête comme s'il voulait se débarrasser d'une mouche trop collante. On s'est éloignés, puis j'ai pensé à notre chienne de vie qui ne faisait que commencer. J'ai eu envie de mordre la terre entière. J'ai serré les dents en silence et j'ai marché de plus en plus vite, comme pour rattraper quelque chose qui s'enfuyait... Notre chienne de vie qui ne faisait que commencer.

— Rox Man cu gașca lui. În ultimele zile au fost văzuți fugărind, aproape de gura de metrou și la oră de vârf, câini, pisici, chiar și copii, cu o mașină pe care ar fi împrumutat-o din La Joliette. Se dă mare. Iar dacă ai fi fost arăboaică, tatăl și frații tăi ar fi fost nedezlipiți de tine, ca sosul de ketchup pe cartofii prăjiți, și nu ne-am mai fi ținut noi de mână acum. Pricepi?

— Hm! E ușor să te legi de cei slabi. Rox Man nu riscă nimic. Mi-e frică de el, Enzo. Am o strângere de inimă...

Enzo pune o mână fermă pe umărul meu și spune:

— N-ai niciun motiv să te temi. Las-o baltă, Shayna. Hai să mergem. Nu era câinele tău. Tu nu ai câine. N-ai avut niciodată, mama ta nu poate să-i sufere și oricum mușcă și sunt tot timpul flămânzi. Asta costă. Și voi nu vă permiteți să țineți unul.

— Nu. N-am putut niciodată, din cauza mamei. Dar acum, ăsta zdrobit a devenit al meu. E al meu.

Enzo a ridicat din umeri, scuturând din cap ca și cum ar fi încercat să scape de o muscă prea săcâitoare. Am plecat și gândul mi-a fugit la viața noastră de câine, care abia începea. Îmi venea să fug mâncând pământul. Am strâns din dinți în tăcere și am început să grăbesc pasul tot mai mult, ca și cum aș fi vrut să prind din urmă ceva ce fugea... Viața noastră de câine, care abia începea.

Ma mère

Dix heures du matin, j'ai encore sommeil. Il ne se passe rien, mon réveil ne hurle plus. J'ai définitivement arrêté la sonnerie sur mon dernier jour de collègue : c'est un bibelot comme les autres, maintenant, au milieu du fouillis de ma chambre. Enzo pense qu'on aime vivre dans le désordre pour camoufler le vide de la vie. Un vrai philosophe ! Lui et moi, on se connaît depuis tout petits, alors j'ai eu le temps de m'habituer à ses phrases.

Dans la pénombre, je distingue la masse des choses qui encombrant tout. Ça ne me donne pas envie de bouger mais de me calfeutrer dans mon rêve en écoutant un peu de musique. Je cherche mon MP3 à tâtons... Voilà.

Des poussières très fines dansent sur un rayon de lumière qui filtre au travers des volets fermés. Cette petite lumière en suspension dans ma vie m'aide à m'extirper du lit, à me hisser vers le jour malgré tout. Les cours, c'est fini. Je viens d'avoir 16 ans, le 2 juillet, exactement le dernier jour du collège, et je ne sais pas encore ce que je vais faire de mon été ni à la rentrée. Pourtant, je suis inscrite en seconde. Ça se fait automatiquement à partir du moment où les profs sont d'accord et que ça correspond à nos vœux. Il faut dire qu'en février, quand le collège a demandé aux élèves de troisième de préciser leurs vœux d'orientation, comme j'avais envie de continuer, j'ai demandé une seconde pour me diriger vers un bac L.

Mama

E ora zece dimineața, încă mi-e somn. Nu se întâmplă nimic, deșteptătorul nu mai face gălăgie. Am oprit definitiv soneria în ultima zi de școală: acum e un bibelou ca oricare altul, în harababura din camera mea. Enzo crede că ne place să trăim în dezordine ca să ascundem golul din viața noastră. E un filozof, ce mai! Noi doi ne cunoaștem din fragedă pruncie, așa că am avut timp să mă obișnuiesc cu panseurile lui.

Întrezăresc în penumbră mormanul de lucruri care sufocă locul. Asta nu-mi dă deloc chef să mă mișc, ci să mă adâncesc în visare ascultând puțină muzică. Îmi caut pe pipăite MP3-ul... Gata.

Fire fine de praf dansează într-o rază de lumină care s-a strecurat prin storurile trase. Lumina asta mică, rămasă în suspensie în viața mea, mă ajută să mă scol din pat și, în ciuda tuturor lucrurilor, să mă îndrept spre ziua care mă așteaptă. Școala s-a încheiat. Tocmai am împlinit șaisprezece ani pe 2 iulie, chiar în ultima zi de școală, și nu știu încă ce-o să fac nici vara asta, nici la toamnă. Totuși, m-am înscris în clasa a IX-a¹. Chestia asta se face automat dacă profii sunt de acord și dacă ne dorim și noi același lucru. Trebuie spus că în februarie, când elevii dintr-a VIII-a au fost întrebați de conducerea școlii care sunt planurile lor de viitor, eu, fiindcă voiam să continui, am cerut să fiu înscrisă într-a IX-a, ca să mă pot îndrepta spre un bac L².

¹ În sistemul de învățământ francez, în care anii de școală sunt numerotați descrescător, *la seconde* este prima clasă de liceu (n. red.).

² Bacalaureat general axat pe discipline umaniste (n. tr.).

Avec mes notes, surtout en français et en histoire, les profs n'ont pu que m'encourager à poursuivre. Mais, d'un autre côté, ma mère et ses problèmes d'argent et de fatigue freinent tout.

Quand j'ai essayé de parler de mon « avenir » avec elle, elle s'est mise à crier dans le couloir de l'immeuble qui lui sert de forum :

— Pas question que je t'entretienne jusqu'à 25 ans avec mon salaire de misère !

J'ai bien tenté de lui expliquer qu'à mon âge c'est trop tôt pour trouver du travail en dehors des jobs d'été, car les patrons n'embauchent qu'à partir de 18 ans, et encore, avec des BEP, CAP, bac... J'ai voulu lui dire que j'aimerais poursuivre après le collège ou au moins en rêver, pour voir si je peux m'en sortir, mais elle n'a rien voulu entendre.

Quelques hurlements banalisés de voisins ont renchéri, pour la forme et pour le bruit, puis tout a très vite repris sa place : le journal de 20 heures à fond chez les Raulier, la mère Dalal hurlant au téléphone chaque soir à cause de son tympan crevé par une explosion en Palestine, la fine pellicule de poussière sur les meubles Henri II du salon sans le petit rayon de lumière qui la fait danser. La routine indéracinable. Ma mère qui criait, qui criait.

Elle a le sens des réalités. Elle connaît les limites humaines. Surtout les siennes. Elle s'interroge tout haut :

— Qu'est-ce que je vais bien pouvoir faire de ma fille, maintenant, hein ?

Son refrain quotidien. Elle a peur que je traîne trop longtemps chez elle. Avec son salaire, elle ne peut pas. Je suis son boulet, un poids. Pourtant, je ne pèse pas lourd, presque trop maigre, à ce qu'il paraît. Quelques « poussières d'étoiles ».

J'ai relevé cette expression dans un livre de Carl Sagan, un savant astronome américain. Grâce à lui, je sais que la poussière est cosmique et que, on a beau nettoyer, elle se déposera toujours, jusqu'à la fin des temps – message à faire passer à ma mère et à tous les malades du chiffon et de la *clean attitude*. La poussière est cosmique, respectez-la ou fichez-lui la paix. Je reprends, j'ai lu Carl Sagan. Chaque fois que je peux, je lis. Heureusement que les bibliothèques existent, sinon, vu le prix des livres ou plutôt vu le vide qui boursoufle mon porte-monnaie, je ne pourrais

Cu notele mele, mai ales la franceză și istorie, profii n-au putut decât să mă încurajeze în direcția asta. Dar, pe de altă parte, maică-mea îmi pune bețe-n roate cu problemele ei cu banii și cu oboseala.

Când am încercat să vorbesc cu ea despre „viitorul“ meu, a început să urle pe holul blocului, care-i slujește drept piață publică:

— Nici pomeneală! N-am de gând să te țin până la douăzeci și cinci de ani cu salariul meu de mizerie!

Am încercat să-i explic că la vârsta mea e prea devreme să găsească și altceva în afara unor joburi de vară, fiindcă patronii nu angajează decât de la optsprezece ani în sus și, pe deasupra, vor să ai o diplomă profesională, un certificat de aptitudini, bacul... Am vrut să-i spun că mi-ar plăcea să continui studiile după gimnaziu sau măcar să visez la asta, să văd dacă pot să mă descurc. Dar ea nici n-a vrut să audă.

Pentru ambianță și zgomot, s-au adăugat câteva dintre obișnuitele urlete din vecini, dar totul a revenit la normal destul de repede: știrile de la ora 20.00 date la maximum la soții Raulier, coana Dalal urlând la telefon, ca în fiecare seară, din cauza timpanului spart în urma unei explozii în Palestina, pelicula fină de praf de pe mobilierul Henric al II-lea din sufragerie, fără mica rază de lumină care s-o facă să danseze. O rutină imposibil de stărpit. Și mama, care țipa și tot țipa.

Mama are simțul realității. Știe care sunt limitele omenești. Mai ales pe ale ei și le cunoaște. Se întrebă în gura mare:

— Și acum ce să mă fac eu cu fata asta a mea, ha?

Refrenul zilnic. Se teme să nu rămân pe capul ei. Nu-și permite, cu salariul ei. Sunt o piatră de moară. Și totuși, nu cântăresc mult, ba s-ar zice chiar că-s prea slabă. Câteva fire de „praf de stele“.

Am cules expresia asta dintr-o carte scrisă de Carl Sagan, un astronom american. Mulțumită lui, știu că praful este cosmic și că oricât l-am șterge, o să se depună la loc, până la sfârșitul timpului; aviz mamei, tuturor împătimitilor de carpe de praf și adepților *clean attitude*. Praful e cosmic, respectați-l sau lăsați-l în pace. Reiau, deci. L-am citit pe Carl Sagan. De câte ori pot, citesc. Bine că există biblioteci, altminteri, dat fiind prețul cărților sau, mai bine zis, dat fiind golul care-mi umflă mie portofelul, nu m-aș putea adăpa decât